

« مزدا » و « اهورا » آرش آن در گاتاها چیست؟

پاسخ پروفسر دکتر میخائیل بوگولیوف
از دانشگاه سن پیتربورگ روسیه
(برگردان از انگلیسی)

خانمان ، همبودگاه ، هواخواهان و شاگردان زرتشت ، هنگامیکه به آموزشهای بنیادی دین گوش میدادند و سخنان زرتشت را می شنیدند. آنها همیشه نام « دو بخشی» خدای یزرگ و مقدسین را با هم در آئین های دینی بکار میبردند که در زبان پهلوی بنام « اُرْمَزْد » ، « وَهْمَنْ » ، « اَرْدَوَ هِیشتَ » ، « شَهْرَوَر » ، «سپنتامت » و در زبان خوارزمی بنام « اُرْمَزْد » ، « وَهْمَنْ » ، « اَرْدوشت » ، « خَشتری ور» ، و « سبندرمد ، بخوبی نگاهداری شده

همه دستمایه هائی که امروز داریم گواهی میدهند که همه ی این نامهای دویخشی و مقدس، از همان روز نخست باهم بوده و ثابت مانده و بهمین نامها نامیده میشدند .

همچنانکه از دیدارهای پرسش و پاسخ و آموزشی زرتشت برمیآید پیامبر در سرودهای گاتائی خود با زبردستی و کارائی بسیار ، هم آمیزی و ترکیب واژه

ایران زمین

ها را در ساختن سرودها ، بانجام رسانده. او در سرودهایش با روشی ساده و همگانی، نام چند واژه ای (مرکب) و هُو – مَنَه (اندیشه نیک) را با گذاشتن واژه ای در میان دو بخش آن ، آنها را از هم جدا کرده ، مانند : « وَنْ هِیوَشْ ° – خَرْتوم – مَنَنْ هُو » (ا ر ۲۸)
« و هُو – کئیدی – مَنَنْ هَه » (۶ ر ۲۸) و « مَنَنْ هِیوَش – اَیپَتَ – مَنَنْ هُو » (۲۸ر۷) .

جداسازی واژه های « و هُو » و « مَنَه » از مانک و بنمایه ی واژه « و هومَنَه » که پیامبر به یکی از مقدسین داده است نمیکاهد . همین گفته را در باره واژه ی « اهورا – مزدا » میتوان گفت . جداسازی بخشی از این واژه های چند بخشی مانند آن میماند که گفته ای را میان بخشهایی از فرازی دراز جای بدهیم که باز هم بخش نخست این فراز با بخش واپسین آن با هم آهنگ بوده ، و مانک همه فراز را میرساند .

« مزدا » و « اهورا » آرش آن در گاتاها چیست؟

پاسخ پروفسر دکتر هلموت همباخ

از دانشگاه منز

(برگردان از انگلیسی)

« گاتاها کتاب باورها و عقاید دینی تعصب آمیز و جزمی نیست ، بلکه سروده ای است که اگر در گستره ی بزرگ بآن نگاه کنیم ، طبیعت راز آمیزی دارد، زرتشت در ساختن این سروده دستورات و قواعد بسیاری را برای ترکیب و قافیه سازی بکار برده است که در برگردان و بازگویی آن به زبان پهلوی بفراموشی رفته و پژوهشگران امروزی ما هم بدون در نظر گرفتن این از کنار آن گذشته اند .

یکی از این قواعد و دستورات این است ، هرجا که نیاز شعری بوده ،

ایران زمین

دوبخش نام پروردگار (اهورامزدا ، دانای بزرگ یا سرور دانا) را جدا از هم و در جایی دیگر با پس و پیش کردن این دو بخش (اهورا و مزدا) گاتاها را سروده است .

در این جاها ، واژه دوم بیشتر ، حالت وصفی و شناسانگری واژه نخست را دارد (مانند «سرور . . . سرور دانا» یا «سرور دانا . . . سرور») . با اینهمه می شود حالت خبری و فاعلی نیز داشته باشد (مانند «سرور») هست (دانا « یا دانا هست سرور) . همانگونه که در یسنا ۴۴ ، بروشنی دیده می شود ، « اهورا » و « مزدا » را در یک شعر و یا بندی از آن میتوان در دو جای گوناگون بکار برد ولی در یک بند شعر ، یک پاره یا هردوپاره از نام ترکیبی را نمیتوان بیش از یکبار جای داد. در بکار بردن دو بخش نام ها، جدا از هم نه تنها باید دستور نگارش و وزن شعری بر آن حاکم باشد بلکه باید از نظر قافیه و آهنگ هم بآن توجه شود . واژه ی « مزدا اهورا » از نظر وزن و سامان شعری (۳ + ۴) هجائی (سیلابل) بر وزن « مزدا اهورا » (۴ + ۳ هجائی) برتری دارد . در یسنای ۲۸ به واژه ی « اهورا » برتری داده شده که پیش از یک ایست کوتاه یا در پایان خط جای داده شود. (نگاه کنید به یسنا (۸ ر ۲۸ - ۱۱ - ۱۰ - ۹ - ۶ - ۵ - ۴ - ۳ - ۲۸ در مقابل ۲۸،۸) . این حالت در یسنای ۲۸،۹ نیز بکار رفته و در اینجا نیز یک ایست کوتاه « اهورا را از « مزدا » جدا کرده است ، این بدان معنی است که نام خدا لزوماً ، درست همان نام « اهورامزدای » فارسی کهن و یا « اُرمزد » زبان پهلوی نیست بلکه

ایران زمین

ای اهورا « و « ای مزدا » بجای «ای اهورا مزدا » بکار رفته است .
